УДК 351.86:659.3] (477)

О. С. Зозуля,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

A. Zozulya,
Postgraduate student of division of European integration and globalization and management of national security, of the National academy of state administration at President of Ukraine, Kyiv

INSTITUTIONAL SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION INFORMATION SECURITY OF UKRAINE: CURRENT STATUS AND WAYS OF PERFECTION

В статті представлено результати оцінки сучасного стану інституційної системи державного управління інформаційною безпекою України та обгрунтувано пропозиції щодо її вдосконалення з врахуванням завдань адекватного державного реагування на сучасні виклики та загрози інформаційній безпеці.

Article deals with investigation the institutional system of public administration information security of Ukraine. Assessment of the current state of the institutional system provide information security allows to draw conclusions about the need for its improvement of taking into account the current threats in the field of information security of Ukraine.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційно-психологічний вплив, система інформаційної безпеки, система забезпечення інформаційної безпеки, інституційна система державного управління інформаційною безпекою України.

Key words: information security, informational and psychological impact, System of information security, system ensuring information security, institutional system of public administration information security of Ukraine.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Гібридна війна, ключовим елементом якої є інформаційний чинник, формує довгострокові виклики для Української держави. У нещодавно проголошеній "Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" заявлено про необхідність реформи системи національної безпеки і оборони, одним з ключових пріоритетів якої має стати інформаційна безпека [1].

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження проблем теорії та практики державного управління інформаційною безпекою України в умовах інформаційно-психологічного протиборства. Адже недосконалість правового, інституційного та науково-методичного забезпечення інформаційної безпеки гальмує реформування системи національної безпеки і оборони України загалом.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій [2—9] можна зробити висновок про те, що проблеми забезпечення інформаційної безпеки в умовах інформаційно-психологічного протиборства, співвідношення та взаємодії гілок влади в системі державного управління інформаційною безпекою України, визначення теоретико-методологічних засад взаємодії державної та недержавної систем забезпечення інформаційної безпеки присвячено чимало наукових праць вітчизняних дослідників, а саме: І.О. Давидової, Л.О. Євдоченко, В.К. Конаха, Б.А. Кормича, А. М. Кузьменка, М.М. Шевченка та інших. Проте, незважаючи на значну кількість робіт, в яких досліджуються проблеми державного управління інформаційною безпекою України, маємо констатувати, що сьогодні ще обмаль праць в яких би аналізувалися питання відповідності інституційної системи державного управління інформаційною безпекою України завданням адекватного державного реагування на сучасні виклики та загрози інформаційній безпеці.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в оцінці сучасного стану інституційної системи державного управління інформаційною безпеоюк України та обгрунтування пропозиції щодо її вдосконалення з врахуванням завдань адекватного реагування на сучасні виклики та загрози інформаційній безпеці.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

2014—2015 роки стали надзвичайно важкими для забезпечення інформаційної безпеки України. Українська держава зіткнулася з використанням проти неї роками вибудовуваної у Росії пропагандистської системи, що діє одночасно на всіх напрямах (українському, російському, міжнародному) і з використанням всіх різновидів засобів масової комунікації. Сьогодні можна констатувати, що за всіма ознаками проти України ведеться повноцінна інформаційна війна.

Дії противника спрямовані на ініціювання розбрату в українському суспільстві та знищення української громадянської нації, прославляння сепаратизму, штучне посилення реальних і вигаданих внутрішніх протиріч, створення атмосфери громадянської недовіри до дій і намірів влади, провокування актів громадянської непокори, формування у громадян України та міжнародної спільноти викривленого бачення подій в Українській державі, спроби перекручення української історії та маніпулювання історичними фактами [9].

За таких умов, що склалися перед Українською державою постало питання негайного реформування системи національної безпеки і оборони з урахуванням нових викликів та загроз національним інтересам, що пов'язанні із інформаційно-психологічним чинником. Це передбачає перш за все здійснення оцінки відповідності інституційної системи державного управління інформаційною безпекою України завданням адекватного реагування на сучасні виклики та загрози інформаційній безпеці.

Попередньо зауважимо, що інституційна система державного управління інформаційною безпекою представляє собою складну багаторівневу систему, яка, з одного боку, об'єднується особливою загальною функціональною спрямованістю, а з іншого — розділяється специфічними особливостями, пов'язаними з рівнем компетенції і характером відповідних цілей. Суб'єктам забезпечення інформаційної безпеки відповідає окрема специфічна функція — функція розробки або функція реалізації політики інформаційної безпеки. Функція розробки державної політики інформаційної безпеки включає в себе діяльність компетентних органів держави щодо встановлення стратегічних цілей, завдань, основних принципів та напрямів державної діяльності в цій сфері, розробку концепцій та рішень загальнодержавного довгострокового значення. Функція реалізації політики інформаційної безпеки спрямована на досягнення тактичних та оперативних цілей, забезпечує вирішення конкретних завдань, застосування відповідних засобів, форм та методів державного впливу на суспільні відносини в цій сфері [6, с. 157].

Зрозуміло, що в залежності від характеру завдань, їх виконання входить до компетенції державних органів різного рівня, які відносяться до різних гілок влади, мають різні сфери діяльності та обсяг владних повноважень. Але враховуючи той факт, що політика інформаційної безпеки як суспільне явище носить комплексний характер, включає внутрішньо та зовнішньо політичні, економічні, технологічні, військові та ряд інших елементів і звідси вимагає комплексного підходу, ми повинні розглядати діяльність державних органів, спрямовану на виконання конкретних завдань в цій сфері, в рамках єдиного інституціонального механізму, який об'єднується єдиною метою забезпечення належних умов забезпечення інформаційної безпеки України [6, с. 158].

Так, згідно зі ст. 4 Закону України "Про основи національної безпеки"[10] до складу цієї частини механізму забезпечення інформаційної безпеки входять наступні органи: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Збройні Сили України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України.

Розглянемо повноваження деяких державних інституцій у сфері забезпечення інформаційної безпеки України.

Відповідно до Конституції України [11] Верховна Рада України, як єдиний органом законодавчої влади в Україні, здійснює законодавче регулювання і контроль за діяльністю органів державної влади та посадових осіб щодо виконання ними функцій і завдань в інформаційній сфері; ухвалює засади внутрішньої і зовнішньої політики держави в інформаційній сфері; затверджує державний бюджет, в якому передбачаються кошти на забезпечення інформаційної безпеки України.

Тобто до функцій Верховної Ради входить визначення змісту інформаційної безпеки та можливі форми і способи її захисту.

Верховною Радою виконуються важливі контрольні функції в сфері інформаційної безпеки. Одним з важливих інструментів парламентського контролю є призначення слідчих комісій Верховної Ради для розслідування тих або інших подій в інформаційній сфері, проведення парламентських слухань, зокрема з приводу інформаційної безпеки України та ситуації в інформаційній сфері взагалі.

Організаційна структура Верховної Ради передбачає у її складі підрозділи, які повинні більш детально працювати над проблемами інформаційної безпеки. Так, при Верховній Раді України створено Консультативну раду з питань інформатизації для сприяння у виробленні політики в сфері інформатизації, при підготовці та затвердженні завдань Національної програми інформатизації з урахуванням найновіших досягнень і технологічних рішень [12].

Також до складу Верховної Ради входять профільні парламентські комітети: Комітет з питань культури і духовності; Комітет з питань національної безпеки і оборони; Комітет з питань свободи слова та інформації, які виконують завдання щодо підготовки законопроектів з питань розвитку інформаційної безпеки [13].

Інтегруючим елементом системи державних органів управління інформаційною безпеки є Президент України. В межах своїх повноважень він здійснює керівництво інформаційною безпекою України: створює, реорганізує та ліквідує органи виконавчої влади, визначає їх функції та основні завдання; видає укази і розпорядження, що стосуються функціонування та розвитку державного управління в сфері інформаційної безпеки тощо.

Президент має цілий ряд інших засобів впливу в інформаційній сфері. Згідно із ч. 3. ст. 106 Конституції Президент видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України. Це право Президента широко ним використовується для регулювання питань, пов'язаних з функціонуванням інформаційної сфери [11].

У руках Президента зосереджені ключові функції щодо організаційного забезпечення інформаційної безпеки. Так, Президент очолює Раду національної безпеки і оборони, утворює, реорганізує та ліквідовує за поданням Кабінету Міністрів міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють державне управління інформаційною безпекою.

Відповідно до ст. 2 Закон України "Про основи національної безпеки"[10] Президентом розробляються і затверджуються Стратегія національної безпеки України і Воєнна доктрина України, доктрини, концепції, стратегії і програми, якими визначаються цільові настанови та керівні принципи воєнного будівництва, а також напрями діяльності органів державної влади в конкретній обстановці з метою своєчасного виявлення, відвернення і нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України.

Президентом для забезпечення здійснення його конституційних повноважень створюється Адміністрація Президента України, що є постійно діючим органом [14].

У структурі Адміністрації Президента існує цілий ряд профільних підрозділів з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки [15]. Серед них можна виокремити Головний департамент з питань національної безпеки та оборони, Головний департамент інформаційної політики та Головний департамент з питань гуманітарної політики, які забезпечують окремі напрями діяльності Президента в сфері інформаційної безпеки.

У безпосередньому підпорядкуванні Адміністрації Президента знаходиться Національний інститут стратегічних досліджень, який є базовою науково-дослідною установою аналітико-прогнозного супроводження діяльності Президента України. Згідно з п. 9 Статуту цього Інституту його основним завданням є здійснення науково-аналітичні та прогнозні дослідження з питань суспільно-політичної, соціально-економічної, зовнішньополітичної, воєнно-політичної, етнополітичної, гуманітарної, інформаційної та екологічної стратегії розвитку України та її регіонів, а також з проблем національної безпеки держави [16].

Координаційні функції з питань інформаційної безпеки виконуються згідно зі ст. 107 Конституції України Радою національної безпеки і оборони України (РНБО), яка визначена як "координаційний орган з питань національної безпеки і оборони при Президентові України" [11]. Її головним завданням є координація і контроль діяльності органів виконавчої влади у відповідній сфері.

Згідно з нормами ст. 3 Закону "Про Раду національної безпеки і оборони України"[17] функціями цього органу є: внесення пропозицій Президентові України щодо реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони; координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони у мирний час; координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони в умовах воєнного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України.

Також відповідно до своєї компетенції РНБОУ розглядає на своїх засіданнях питання, які належать до сфери національної безпеки та оборони та подає пропозиції Президентові України щодо: визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів та напрямів забезпечення національної безпеки і оборони у політичній, економічній, соціальній, воєнній, науково-технологічній, екологічній, інформаційній та інших сферах; удосконалення системи забезпечення національної безпеки та організації оборони, утворення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади у цій сфері та ін.

Разом з тим зазначимо наступне, що система інституцій, які допомагають Президенту здійснювати конституційні повноважень була сформована ще в ті часи коли в країні актуальними були проблеми, які зовсім не відповідають сьогоденню. Саме в зв'язку з тим, що сьогодні на перший план виходять абсолютно нові виклики та загрози для національної безпеки України, було створено Комітет з питань розвідки при Президентові України.

Основним завданням Комітету є підготовка Президентові України пропозицій щодо здійснення керівництва, координації і контролю за діяльністю розвідувальних органів України [18].

Функції Президента у сфері інформаційної безпеки доповнюються відповідними функціями Кабінету Міністрів України. Його завдання щодо застосування засобів впливу на суспільні відносини в інформаційній сфері підкріплюються широкими конституційними повноваженнями. Зокрема можна назвати визначені нормами ст. 116 Конституції України: забезпечення проведення державної інформаційної політики, здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, вжиття заходів щодо захисту інформаційних прав і свобод громадян, розробку і здійснення загальнодержавних програм щодо розвитку інформаційної сфери, передбачення при формуванні державного бюджету коштів на різного роду заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки, загальна координація діяльності органів виконавчої влади щодо захисту інформаційної безпеки тощо [11].

Забезпечення діяльності Кабінету Міністрів здійснюється в межах покладених на них функцій структурними підрозділами Секретаріату Кабінету Міністрів [19]. У Секретаріаті Кабміну діє цілий ряд підрозділів, які покликані виконувати функції Кабінету Міністрів в інформаційній сфері. Так, безпосередньо питання інформаційної політики входять до компетенції Управління розвитку інформаційного суспільства та інформаційної безпеки та Департаменту інформації та комунікацій з громадськістю.

Необхідно відмітити, що новий Кабінет Міністрів, вніс відповідні зміни до Регламенту Кабінету Міністрів України, поновив інститут "Урядових комітетів" [20]. Урядовий комітет є робочим колегіальним органом Кабінету Міністрів, який утворюється для забезпечення ефективної реалізації повноважень Кабінету Міністрів, координації дій органів виконавчої влади, попереднього розгляду проектів нормативно-правових актів, основних напрямів реалізації державної політики, інших документів, що подаються на розгляд Кабінету Міністрів [21].

Так, постановою від 19 березня 2014 року було утворено чотири урядових комітети [22], серед яких нас найбільше цікавить Урядовий комітет з питань оборони, оборонно-промислового комплексу та правоохоронної діяльності оскільки саме на нього покладено завдання розгляду проектів нормативно-правових актів з питань інформаційної безпеки та національної безпеки в цілому.

Таким чином, ми окреслили функції і повноваження законодавчої влади і вищих органів виконавчої влади України щодо забезпечення інформаційної безпеки. Але залишається ціла низка міністерств та відомств, які також відіграють важливу роль у реалізації державного управління в сфері інформаційної безпеки. Тому обов'язково необхідно виділити ряд суб'єктів, які здійснюють цілеспрямований державноуправлінський вплив на сферу інформаційних відносин.

Відразу ж зазначимо, що нещодавно в Україні створено новий орган виконавчої влади, який, на нашу думку, повинен зайняти одне з провідних місць в системі забезпечення інформаційної безпеки. Звичайно ж мова йде про Міністерства інформаційної політики України (далі — МІП).

Сьогодні, коли проти української державності ведуться масовані інформаційні операції, МІП є єдиним органом у системі центральних органів виконавчої влади, на який покладено завдання щодо забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів [23].

Ще одним з ключових органів державного управління інформаційною сферою, безперечно, є Державний комітет телебачення і радіомовлення України (далі — Держкомтелерадіо України).

Держкомтелерадіо України є головним у системі центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, в інформаційній та видавничій сферах [24].

До повноважень Держкомтелерадіо України в сфері інформаційної безпеки віднесено зокрема: розробка заходів щодо запобігання внутрішньому і зовнішньому інформаційному впливу, який загрожує інформаційній безпеці держави, суспільства, особи; участь у формуванні єдиного інформаційного простору, сприяння розвитку інформаційного суспільства; реалізація разом з іншими державними органами завдання щодо забезпечення інформаційної безпеки; підготовка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах тощо.

Окремо в системі державного управління інформаційною безпекою слід виділити такий орган, як Національна рада з питань телебачення і радіомовлення. Згідно із Законом "Про Національну раду з питань телебачення і радіомовлення", Національна рада є конституційним, постійно діючим позавідомчим державним органом, підзвітним Верховній Раді України та Президентові України [25].

Повноваження Ради дозволяють їй фактично контролювати перелік телерадіоорганізацій, які здійснюють трансляції на території України і певною мірою контролювати зміст цих трансляцій. Тому діяльність ради має виняткове значення для забезпечення інформаційної безпеки держави.

Варто зазначити, що в системі державного управління інформаційною безпекою України існує ще одна інституція, про яку чомусь досить рідко згадують, але, на нашу думку, вона має повне право зайняти гідне місце в системі суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки. Цим органом є Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі.

Відповідно до Положення на Національну комісію покладено повноваження щодо проведення аналізу процесів і тенденцій, що відбуваються у сфері захисту суспільної моралі, розроблення для органів державної влади та органів місцевого самоврядування рекомендацій з їх правового регулювання; здіснення

заходів щодо запобігання розповсюдженню та заборони демонстрації фільмів, програм, інформаційних матеріалів, видовищних заходів, які можуть завдати шкоди суспільній моралі; здійснення науково-методичного та інформаційного забезпечення роботи з питань розвитку духовності та зміцнення моральних засад громадян [26].

У загальному вигляді діяльність Національної комісії спрямована на реалізацію державної політики зі збереження традиційних духовних і культурних цінностей українського народу, що є невід'ємною складовою національної безпеки держави.

Невід'ємним елементом системи забезпечення інформаційної безпеки є так звані "силові відомства", основним профільним "силовим" відомством з питань інформаційної безпеки, безперечно є Служба Безпеки України (далі — СБУ) та Служба зовнішньої розвідки України (далі — СЗР).

Законом України визначається, що на СБУ покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, а також до її завдань входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [27].

У структурі Центрального управління СБУ безпосередньо питаннями інформаційної безпеки займаються наступні функціональні підрозділи: контррозвідки, військової контррозвідки, контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки, інформаційно-аналітичний.

У свою чергу в структурі СЗР особливе місце займає Департамент протидії зовнішнім загрозам національній безпеці держави.

На СЗР з метою забезпечення інформаційної безпеки держави покладаються такі основні завдання: здійснення спеціальних заходів впливу, спрямованих на підтримку національних інтересів і державної політики України в економічній, політичній, військово-технічній, екологічній та інформаційній сферах, зміцнення обороноздатності, економічного і науково-технічного розвитку; вжиття заходів протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України, життю, здоров'ю її громадян та об'єктам державної власності за межами України [28].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Проведений нами аналіз інституційної системи державного управління інформаційною безпекою України дає змогу зробити наступні висновки.

1. Базовою проблемою забезпечення інформаційної безпеки України є невідповідності національного інформаційного законодавства тим викликам, з якими зіткнулася Україна в умовах ведення Росією проти неї гібридної війни, ключовим елементом якої є інформаційний чинник.

На практиці, незважаючи на значну кількість документів, що тією чи іншою мірою регулюють інформаційну сферу, більшість з них виявилася декларативними або малодієвими в умовах реальних загроз інформаційній безпеці України. Водночас в офіційному дискурсі відсутнє поняття "інформаційно-психологічна безпека", що унеможливлює як усвідомлення проблем інформаційно-психологічної безпеки так і побудову дієвої системи інформаційної безпеки України.

Отже, національне законодавство, що регулює питання інформаційної безпеки, має бути концептуально переглянуте. Тобто маємо відійти від неефективних, суто декларативних, принципів формування на користь побудови реальної та ефективно діючої системи інформаційної безпеки України. Це є першочерговим завданням державного управління інформаційною безпекою України.

2. В Україні система забезпечення інформаційної безпеки залишається остаточно не сформованою й не готовою діяти як єдина функціональна структура. На даний момент існують лише окремі відомства на які покладено завдання забезпечення окремих видів інформаційної безпеки. В основному реалізація цих завдань передбачає вжиття заходів спрямованих на захист інформаційно-технічної інфраструктури, протидії кібернетичним злочинам та шпигунству, захист доступу до інформації та збереження державної таємниці тощо. Це призводить до небезпечної різноспрямованості зусиль державного апарату у сфері забезпечення інформаційної безпеки, в той час як для ефективної протидії інформаційним викликам і загрозам потрібні узгоджені дії всіх ключових суб'єктів. Досі таке координування є до кінця не визначеним, а обов'язки уповноважених структур часто дублюються, що заважає їх ефективній діяльності. Також залишаються відкритими питання щодо нормативного визначення суб'єктів забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, які були б наділені відповідними повноваженями.

Відповідно, наступним завданням державного управління інформаційною безпекою України є формування раціональної структури системи забезпечення інформаційної безпеки з урахуванням завдань щодо запобігання та реагування на загрози національній безпеці інформаційно-психологічного характеру.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у компаративному аналізі досвіду зарубіжних держав щодо державного управління інформаційною безпекою в умовах інформаційно-психологічного протиборства та визначення можливості його використання в Україні.

Література:

1. Стратегія сталого розвитку "Україна — 2020" [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Президента України. — Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/18688.html

2. Давидова І.О. Управління електронними інформаційними ресурсами: питання методології та організації [Текст] / І.О. Давидова // Вісн. Харк. держ. акад. культури. — 2008. — Вип.10. — С. 55—61.

3. Євдоченко Л.О. Удосконалення системи державного забезпечення інформаційної безпеки України в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 "Теорія та історія державного управління" / Л.О. Євдоченко. — Львів, 2011. — 24 с.

4. Інформаційне законодавство України [Текст]: науково-практичний коментар / За ред. С.В. Бондаренко. — К.: Юридична думка, 2009. — 241 с.

5. Конах В.К. Національний інформаційний простір україни: проблеми формування та державного регулювання: аналітична доповідь НІСД / В.К. Конах. — К., 2013. — 49 с.

6. Кормич Б.А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис. ... доктора юр. наук: спец. 12.00.07. / Кормич Борис Анатолійович. — Одеса, 2004. — 427 с.

7. Кузьменко А.М. Тезаурус з теорії інформаційно-психологічного протиборства і війни — основа понятійного апарату для законотворчої діяльності у сфері забезпечення інформаційної безпеки України / Законодавство україни: проблеми та перспективи: Зб. наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф. Київського університету права НАН України: [Редкол.: Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В., та інші]. — К.: Вид-во Ліра-К, 2013. — С. 48—60.

8. Шевченко М.М. Методологічні засади аналізу міждержавного протиборства / М.М. Шевченко // Нова парадигма / Гол. ред. В.П. Бех. — К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. — Вип. 68. — С. 125—133.

9. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки". — К.: НІСД, 2014. — 148 с.

10. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19 червня 2003 р. № 964 — IV // Офіційний вісник України. — 2003 — № 29. — С. 38. — Ст. 1433.

11. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30 — Ст. 141.

12. Постанова Верховної Ради України "Про Консультативну раду з питань інформатизації при Верховній Раді України" від 02 лютого 1998 року № 77/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 27. — Ст. 184.

13. Постанова Верховної Ради України "Про комітети Верховної Ради України сьомого скликання " від 25 грудня 2012 року № 11-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 38. — Ст. 506.

14. Указ Президента України "Про Положення про Адміністрацію Президента України" від 02 квітня 2010 року № 504/2010 // Офіційний вісник Президента України. — 2010. — № 13. — С. 40. — Ст. 468.

15. Указ Президента України "Питання Адміністрації Президента України" від 14 липня 2014 р. № 592/2014 // Офіційний вісник Президента України. — 2014. — № 3. — С. 30. — Ст. 1435.

16. Указ Президента України "Питання Національного інституту стратегічних досліджень" від 16 грудня 2002 року № 1158/2002 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 51. — С. 15. — Ст. 2285.

17. Закон України "Про Раду національної безпеки і оборони України" від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 35. — Ст. 237.

18. Указ Президента України "Про Комітет з питань розвідки при Президентові України" від 07 жовтня 2014 року № 760/2014 // Офіційний вісник України. — 2014. — № 82. — С. 25. — Ст. 2320.

19. Постанова Кабінету Міністрів України "Деякі питання Секретаріату Кабінету Міністрів України" від 27 травня 2014 року № 157 // Офіційний вісник України. — 2014. — № 46. — С. 9. — Ст. 1210.

20. Постанова Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Регламенту Кабінету Міністрів України" від 12 березня 2014 року № 68 // Офіційний вісник України. — 2014. — № 24. — С. 37. — Ст. 735.

21. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України" від 18 липня 2007 року № 950 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF/paran1210#n1210 (дата звернення 23.10.2014 р.)

22. Постанова Кабінету Міністрів України "Про утворення урядових комітетів та затвердження їх посадового складу" від 19 березня 2014 року № 75 // Офіційний вісник України. — 2014. — № 27. — С. 5. — Ст. 775.

23. Постанова Кабінету Міністрів України "Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України" від 14 січня 2015 року № 2 // Офіційний вісник України. — 2015. — № 6. — С. 36. — Ст. 124.

24. Указ Президента України "Про Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України" від 07 травня 2011 р. № 559/2011 // Офіційний вісник Президента України. — 2011. — № 16. — С. 5. — Ст. 734.

25. Закон України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" від 23 вересня 1997 р № 538/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 48. — Ст. 296.

26. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Національну експертну комісію України з питань захисту суспільної моралі" від 17 листопада 2004 року № 1550 // Офіційний вісник України. — 2004. — № 46. — С. 48. — Ст. 3036.

27. Закон України "Про Службу безпеки України" від 25 березня 1992 року № 2229-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 27. — Ст. 382.

28. Закон України "Про Службу зовнішньої розвідки України" від 01 грудня 2005 року № 3160-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 8. — С. 231. — Ст. 94.

References:

1. Official website of the President of Ukraine (2015), "Strategy for Sustainable Development "Ukraine — 2020", available at: http://www.president.gov.ua/documents/18688.html, (Accessed 13 March 2015).

2. Davydova, I.O. (2008), "Management electronic information resources: issues of methodology and organizations", Visnyk Kharkivs'koi derzhavnoi akademii kul'tury, vol. 10, pp. 51—61.

3. Yevdochenko, L.O. (2011), "Improving system of state ensuring information security of Ukraine in conditions of globalization", Ph.D. Thesis, Theory and history of public administration, L'viv Regional Institute of Public Administration, Lviv, Ukraine.

4. Bondarenko, S.V. (2009), Informatsijne zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine in information sphere], Yurydychna dumka, Kyiv, Ukraine.

5. Konakh, V.K. (2013), Natsional'nyj informatsijnyj prostir ukrainy: problemy formuvannia ta derzhavnoho rehuliuvannia [The National Information space of Ukraine: problems of formation and of state regulation], National institute for strategic studies, Kyiv, Ukraine.

6. Kormich, B.A. (2004), "Organizational and legal foundations of information security policy of Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, administrative law and process; information law, National university "Odessa law academy", Odessa, Ukraine.

7. Kuz'menko, A.M. (2013), "Thesaurus theory of information-psychological confrontation and war — the basis for the conceptual apparatus of legislative activity in the area of information security Ukraine", Zakonodavstvo Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Legislation of Ukraine: problems and prospects], Vseukrains'ka naukovo-praktychna konferentsiia [Ukrainian Scientific and Practical Conference], Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, pp. 48—60.

8. Shevchenko, M.M. (2007), "Methodological principles of analysis interstate confrontation", Nova paradyhma, vol. 68, pp. 125—133.

9. Official site of the Institute for Strategic Studies (2014), "Analytical report of the National Institute for Strategic Studies dedicated to extraordinary speech of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the internal and external situation of Ukraine's national security", available at: http://www.niss.gov.ua/articles/1673/ (Accessed 13 March 2015).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On National Security of Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 29, p. 1433.

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", Vidomosti Verkhovnoyi Rady, vol. 30, p. 141.

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (1998), "Resolution "On the Advisory Council on informatization attached to Verkhovna Rada of Ukraine", Vidomosti Verkhovnoyi Rady, vol. 27, p. 184.

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), "Resolution "On Committees of Verhovna Rada Ukraine seventh convocation", Vidomosti Verkhovnoyi Rady, vol. 38, p. 506.

14. The President of Ukraine (2010), "Decree of the President of Ukraine "Issues of the Presidential Administration Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Prezydenta Ukrainy, vol. 13, p. 468.

15. The President of Ukraine (2014), "Decree of the President of Ukraine "Issues of of the Presidential Administration Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Prezydenta Ukrainy, vol. 3, p. 1435.

16. The President of Ukraine (2002), "Decree of the President of Ukraine "Issues of the National Institute for Strategic Studies", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 51, p. 2285.

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (1998), The Law of Ukraine "On the National Security and Defense Council of Ukraine", Vidomosti Verkhovnoyi Rady, vol. 35, p. 237.

18. The President of Ukraine (2014), "Decree of the President of Ukraine "On Committee on Intelligence of the President of Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 82, p. 2320.

19. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), "Resolution "On Amendments to the Regulation for the Cabinet of Ministers of Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 37, p. 735.

20. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Resolution "On Approval of Regulation for the Cabinet of Ministers of Ukraine", available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF/paran1210#n1210 (Accessed 12 March 2015).

21. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), "Resolution "On the establishment of government committees and approve their composition", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 27, p. 775.

22. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "Resolution "Issues of the Ministry of Information Policy of Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 6, p. 124.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2015 р.

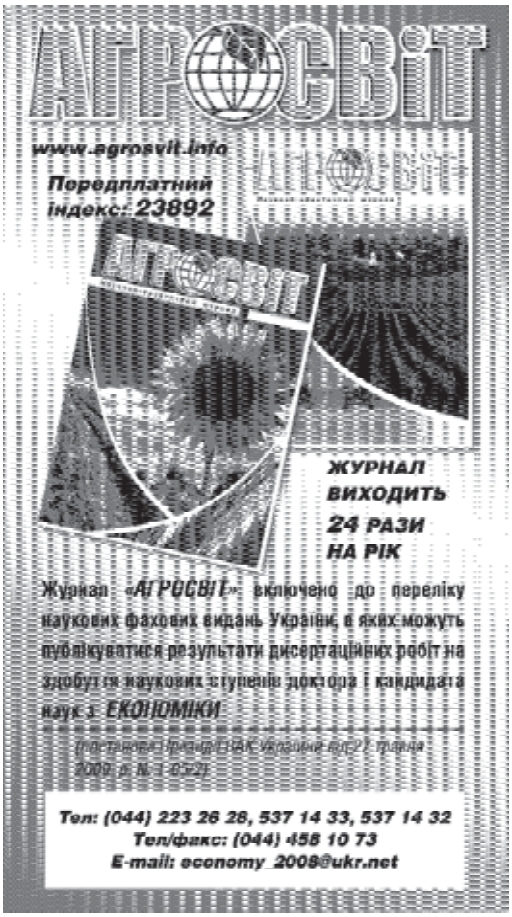

Ярослав Радиш,
доктор наук з державного управління, професор

УКРАЇНСЬКА ЗДОРОВООХОРОНА: КАМО ГРЯДЕШИ?

"Медицина – наука, вкрай необхідна для людини в будь-який час,
в будь-якому місці і не тільки тоді, коли вона хвора,
але і навіть тоді, коли вона здорова.
Медична діяльність дає вихід до досконалості,
до моральності, до пізнання Бога,
до досягнення істинного щастя – можна сказати,
що це праця в ім'я Творця".

Моше Бен Маймон

У Національній академії державного управління при Президентові України (далі – НАДУ) 12 березня 2015 р. з ініціативи кафедри управління охороною суспільного здоров'я відбувся черговий круглий стіл.

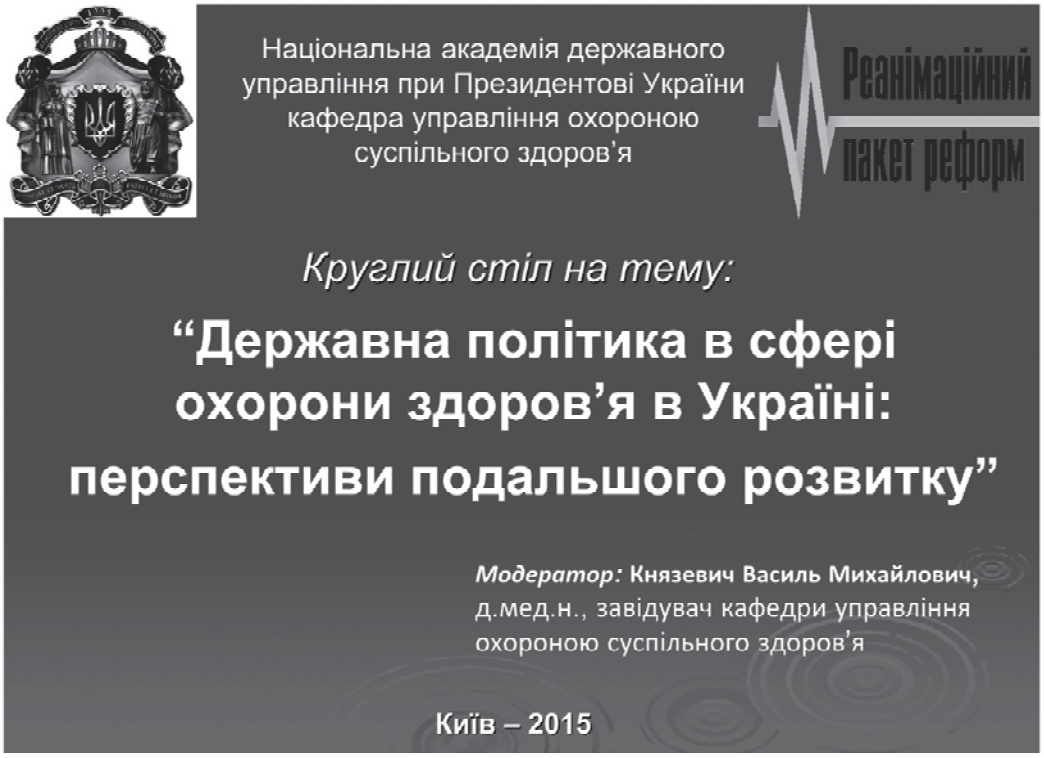

У роботі круглого столу взяли участь представники Секретаріату Кабінету Міністрів України (В.В. Коблош – директор Департаменту гуманітарної політики Секретаріату КМ України), Міністерства охорони здоров'я (Н.О. Лісневська – заступник Міністра охорони здоров'я України; К.О. Надутий – начальник управління реформ системи охорони здоров'я МОЗ України; С.В. Протас – Державна санітарно-епідеміологічна служба України; В.І. Курпіта – голова Стратегічної дорадчої групи), Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (професор О.В. Богомолець – голова Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я; О.С. Мусій – заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я), Національної академії медичних наук України (професор В.В. Лазоришинець – начальник лікувально-організаційного управління НАМН України; професор Л.П. Гульчій – начальник науково-координаційного управління НАМН України), Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика (д.мед.наук О.К. Толстанов – проректор з навчальної роботи НМАПО), міжнародних і громадських організацій у сфері охорони здоров'я (З. Черненко – директор Агенції "Право і здоров'я"; В.М. Коваль – голова Ради профспілки працівників охорони здоров'я України; В.В. Загородній – голова української федерації роботодавців охорони здоров'я; В.Г. Сердюк – президент Всеукраїнської благодійної організації "Рада

перспективи

Лісневська
Наталя Олександрівна
заступник Міністра

захисту прав та безпеки пацієнтів"; Ю. Підвисоцький – експерт аналітичного центру "Нова соціальна і економічна політика"; С.О. Дяченко – консультант МОЗ України з проектів світового банку), а також представники регіональних органів управління системою охорони здоров'я (Т.Ф. Бабій – Вінницька ОДА; В.П. Лисак – Полтавська ОДА; І.О. Македонський - Дніпропетровська ОДА; Д.О. Вернигор – Деснянська районна у м. Києві ДА), завідувачі кафедр соціальної медицини та організації охорони здоров'я медичних вузів України (Т.С. Грузєва - НМУ ім.О.О. Богомольця, м. Київ; В.М. Лехан – Дніпропетровська медична академія; О.З. Децик – Івано-Франківський національний медичний університет; В.А. Сміянов – Сумський державний університет; Г.С. Черешнюк – Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова), професор Д.В. Карамишев – заступник директора з наукової роботи Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ; д.держ.упр. Н.О. Рингач – головний науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи; керівництво, викладачі, аспіранти та докторанти НАДУ.

Слід наголосити на тому, що таке високе представництво структур, які формують і реалізують політику з охорони здоров'я в державі та здійснюють її науковий супровід, у стінах НАДУ було зібрано вперше з часу існування цього вишу.

Учасники круглого столу були одностайними в тому, що реформування системи охорони здоров'я України – пріоритетний напрям внутрішньої політики держави. Це пояснюється тим, що в Україні не тільки не забезпечується дотримання державних гарантій щодо охорони здоров'я громадян, але й створюються передумови для реальної загрози їх здоров'ю. Як наслідок – в Україні спостерігається стійка депопуляція, переважно за рахунок високого рівня смертності людей працездатного віку. Тривалість життя українців у середньому на 10 років нижча, ніж у країнах Європи, і на 18-19 років, ніж в Японії).

Однією з актуальних загроз сьогодення є погіршення санітарно-епідемічної ситуації в країні: існує ризик спалахів інфекційних захворювань через незадовільне водопостачання та відсутність ефективного контролю за дотриманням санітарних умов.

Порушення процесу вакцинації через невчасне постачання потрібних препаратів і зменшення частки вчасно щепленого контингенту, особливо серед дітей раннього віку, ускладнене прорахунками й недоліками імунопрофілактики впродовж минулих років, також може призвести до спалахів багатьох інфекцій. Скупченість людей і перенаселеність, що характерні для місць перебування вимушено переміщених осіб, сприяють швидкому розповсюдженню інфекційних хвороб, у т.ч. туберкульозу.

Проблеми вітчизняної системи охорони мають багатоаспектний комплексний характер, що обумовлює необхідність оновлення політики з охорони здоров'я, розробки і реалізації нових стратегій та програм, заснованих на принципах між секторальної та міжвідомчої взаємодії, зокрема, за наступними напрямами:

1. Реформування вітчизняної здоровоохоронної сфери з урахуванням здобутків попередніх кроків її перебудови та визначення ключових проблем і ризиків.
2. Формування нової економічно і соціально обґрунтованої системи охорони здоров'я, яка б забезпечувала рівний доступ населення до якісної медичної допомоги.
3. Удосконалення кадрової політики в сфері охорони здоров'я, зокрема, підготовка достатньої кількості та належної кваліфікації медичних кадрів у сфері охорони здоров'я.
4. Розвиток міжгалузевої та міжвідомчої співпраці щодо питань збереження здоров'я населення.
5. Створення єдиного медичного простору України.
6. Розвиток вітчизняної фармацевтичної галузі та забезпечення громадян доступними лікарськими засобами.
7. Протидія нетиповим для України епідеміям та зниження рівня існуючих епідемій (ВІЛ/СНІД і туберкульоз).

На круглому столі було зроблено висновок про те, що нова державна політика України у здоровоохоронній сфері повинна спрямовуватися на збереження та зміцнення здоров'я, профілактику та зниження захворюваності, інвалідності та смертності громадян, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості та конституційних прав населення на охорону здоров'я.

За результатами роботи круглого столу його учасники ухвалили відповідні рекомендації, які, після їх доопрацювання та узагальнення, будуть запропоновані в якості складової державної політики України в галузі охорони здоров'я.